

II науково-практичний круглий стіл

Сучасні виклики для міграційної політики: правові, освітні та історичні аспекти

Co-funded by the
European Union

Суми 2024

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**СУЧАСНІ ВИКЛИКИ
ДЛЯ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ:
ПРАВОВІ, ОСВІТНІ ТА ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ**

**МАТЕРІАЛИ
ІІ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОГО КРУГЛОГО СТОЛУ
(СУМИ, 21 ЧЕРВНЯ 2024 РОКУ)**

**СУМИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
2024**

УДК 341-044.247:37.013

С 91

Редакційна колегія:

В. М. Завгородня, кандидат юридичних наук, доцент;

А. М. Куліш, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист

України;

А. В. Гончаренко, кандидат історичних наук, доцент;

М. В. Плотнікова, кандидат юридичних наук, доцент

А. С. Славко, кандидат юридичних наук, доцент;

А. Л. Чернявський, кандидат юридичних наук, доцент;

О. А. Швагер, кандидат юридичних наук

Видання рекомендоване до друку рішенням вченої ради

Навчально-наукового інституту права СумДУ

(протокол № 7 від 21 червня 2024 року)

С 91	Сучасні виклики для міграційної політики: правові, освітні та історичні аспекти : матеріали II науково-практичного круглого столу, Суми, 21 червня 2024 р. / ред. колегія: В. М. Завгородня, А. М. Куліш та ін. – Суми : Сумський державний університет, 2024. – 73 с.
------	--

До збірника ввійшли наукові статті та повідомлення викладачів, студентів, учених та аспірантів ЗВО і наукових установ, викладачів закладів вищої та фахової передвищої освіти, вчителів шкіл, виголошені під час проведення II науково-практичного круглого столу «Сучасні виклики для міграційної політики: правові, освітні та історичні аспекти», присвяченого актуальним питанням європейської міграційної політики, історії та права і проведеного в межах реалізації освітнього проєкту «101098859-EU4Migration-ERASMUS-JMO-2022-HEI-TCH-RSCH-UA-IBA / ERASMUS-JMO-2022-HEI-TCH-RSCH «Міграційна політика та право ЄС у контексті цілей сталого розвитку» напрому «Жан Моне» програми Еразмус+».

Позиція організаційного комітету не завжди збігається з міркуваннями, висловленими учасниками. В збірнику збережено авторські орфографію, пунктуацію та стилістику. Відповідають за достовірність даних та дотримання принципів академічної доброчесності учасники науково-практичного круглого столу.

The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

© Сумський державний університет, 2024

ЗМІСТ

<i>Большакова О., Закаленко О. ПОЗОВ ТА ПРОЦЕСУАЛЬНА ФОРМА У АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ ЯК ГАРАНТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОТРИМАННЯ ПРАВ, СВОБОД ТА ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ В МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ.....</i>	<i>5</i>
<i>Гірна Н. ВОЄННА МІГРАЦІЯ З УКРАЇНИ У 1944 - 1947 І 2022 - 2024 РОКАХ: ІСТОРИЧНІ ПАРАЛЕЛІ.....</i>	<i>8</i>
<i>Голоха А. ПРИНЦИПИ СВОБОДИ ПЕРЕСУВАННЯ ТА ЇХ РЕАЛІЗАЦІЯ В МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ.....</i>	<i>11</i>
<i>Гончаренко А. МІГРАЦІЙНА ПОЛІТИКА ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ ПІД ЧАС «КРИЗИ БІЖЕНЦІВ» 2015–2017 РР.</i>	<i>13</i>
<i>Дегтярьов С. УКРАЇНЦІ – УЧАСНИКИ НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНОЇ БОРОТЬБИ 1917-1921 РОКИ В ІНОЗЕМНИХ ТАБОРАХ ДЛЯ ІНТЕРНОВАНИХ.....</i>	<i>18</i>
<i>Жучков Т. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ДОСВІД ПОЛЬЩІ ТА ЛИТВИ.....</i>	<i>22</i>
<i>Іванов А. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ МІГРАЦІЇ У ЄВРОПІ.....</i>	<i>27</i>
<i>Касюра В., Шуть А. ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ : ЄВРОПЕЙСЬКИЙ І СВІТОВИЙ ДОСВІД.....</i>	<i>29</i>
<i>Люлька В. ОКРЕМІ АСПЕКТИ АДАПТАЦІЇ АФГАНСЬКИХ МІГРАНТІВ ДО ЖИТТЯ В УКРАЇНІ (1991-2022 РР.).....</i>	<i>32</i>
<i>Мартинов А. МІГРАЦІЙНА ПОЛІТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: МІЖ ІДЕАЛІЗМОМ І ПОЛІТИЧНИМ РЕАЛІЗМОМ.....</i>	<i>35</i>
<i>Плотнікова М. ДІЯЛЬНІСТЬ РАДИ ЄВРОПИ У СФЕРІ ІНТЕГРАЦІЇ МІГРАНТІВ.....</i>	<i>38</i>
<i>Політова А. ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРОТИДІЇ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ГЕНДЕРНО ЗУМОВЛЕНИМ НАСИЛЬСТВОМ В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ (ВОЄННОГО СТАНУ) ЩОДО ВИМУШЕНИХ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ З УКРАЇНИ, ЯКІ ПЕРЕБУВАЮТЬ ЗА КОРДОНОМ.....</i>	<i>43</i>
<i>Пристайко В. МІГРАЦІЙНА КРИЗА В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ: НАСЛІДКИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ.....</i>	<i>47</i>
<i>Пустовіт І., Шуть А. ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ ДІТЕЙ І МОЛОДІ В СИСТЕМУ ОСВІТИ ІСПАНІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ</i>	<i>49</i>
<i>Рашавець Є., Шаповал В. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ МІГРАЦІЇ У ЄВРОПІ : ІСТОРИЧНИЙ ТА ЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТИ.....</i>	<i>53</i>
<i>Слободяник Т. МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД У СФЕРІ ВИЗНАННЯ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ БЕЗВІСНО ВІДСУТНЬОЮ ЧИ ОГОЛОШЕННЯ ЇЇ ПОМЕРЛОЮ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ</i>	<i>56</i>

<i>Сосіна К. АНАЛІЗ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....</i>	<i>58</i>
<i>Тодоров І. ЦІННІСНИЙ ВИМІР НОВІТНЬОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ В ФРН.....</i>	<i>61</i>
<i>Філоненко І. ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У СФЕРІ МІГРАЦІЇ.....</i>	<i>63</i>
<i>Чернявський А. ВПЛИВ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ХАРТІЇ НА СУДОВУ ПРАКТИКУ У СПРАВАХ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ.....</i>	<i>66</i>
<i>Швагер О. МІГРАЦІЙНІ ПИТАННЯ В БЕЗПЕКОВІЙ ПОЛІТИЦІ ЄС.....</i>	<i>69</i>

ДІЯЛЬНІСТЬ РАДИ ЄВРОПИ У СФЕРІ ІНТЕГРАЦІЇ МІГРАНТІВ

Марія Плотнікова

кандидат юридичних наук, доцент

Сумський державний університет

Міграційні процеси упродовж багатьох століть значним чином формували історію Європи, проте лише у ХХ столітті на міжнародному рівні з'явилися акти, що регулюють проблеми, пов'язані з міграцією. Зі створенням Ради Європи ці питання знайшли своє вирішення і на регіональному європейському рівні. Метою діяльності цієї міжнародної організації відповідно до ст. 1 Статуту Ради Європи є Метою Ради Європи є досягнення більшого єднання між її членами для збереження та втілення в життя ідеалів і принципів, які є їхнім спільним надбанням, а також сприяння їхньому економічному та соціальному прогресу [1]. Безпосередньо завдання регулювати міграцію у Статуті не визначається, проте воно охоплюється завданням досягти економічного та соціального прогресу, а також захисту прав людини.

Статутними органами Ради Європи є Парламентська асамблея та Комітет Міністрів (ст. 10), останній уповноважений для реалізації завдань організації здійснювати заходи, що включають створення спеціальних комітетів, комісій тощо (ст. 15). Кожен із органів Ради Європи, а також створені комітети на своєму рівні забезпечує розробку заходів чи ініціатив, які можуть впливати на міграційні процеси у Європі.

Аналізуючи регулювання міграційних процесів на рівні Ради Європи І. І. Серова слушно стверджує, що діяльність Ради Європи у цій сфері сприяє впорядкуванню управління міграційними потоками. Це відбувається шляхом впровадження розроблених ініціатив і пропозицій на національному рівні при розробці законодавства та формуванні міграційної політики держав-членів, а також при розробці правових актів Європейського Союзу [2, С. 67]. Рада Європи за слушним висловом Л. Фалалєєвої формує культуру толерантності, розвиває культурні та правові традиції Європи, чим допомагає зберігати її політико-правову ідентичність [3, С. 64].

Дослідники поділяють діяльність Ради Європи у сфері міграції за такі напрями: управління міграцією, інтеграція мігрантів, правовий статус мігрантів [2, С. 65].

Розглянемо детальніше такий напрямок як інтеграція мігрантів. Інтеграція – це об'єднання чого-небудь у єдине ціле [4], якщо говориться про інтеграцію мігрантів, мається на увазі створення умов, за яких мігрант стає членом суспільства приймаючої країни.

Парламентська Асамблея Ради Європи, розглядаючи питання, пов'язані з інтеграцією мігрантів ухвалила низку резолюцій. Насамперед слід згадати Резолюцію ПАРЕ 2176(2017) «Інтеграція біженців у часи

критичного тиску: вивчення нещодавнього досвіду та приклади найкращої практики» [5]. Парламентська асамблея наголошує, що інтеграція біженців є тривалим і складним процесом, який вимагає довгострокових зобов'язань як з боку біженців, так і з боку влади, а також постійного залучення громадянського суспільства. Якщо політика більше не сприяє інтеграції, а суспільний настрій щодо біженців буде недовірою та ворожістю, вони ризикують стати ізольованими, дедалі більше відчуженими та ризикують радикалізуватися. Важливо, що у цій Резолюції зазначається, що ефективна інтеграція базується на повазі до фундаментальних цінностей приймаючого суспільства, включаючи конституційні принципи та культурні звичаї. Необхідно залучати біженців до повсякденного економічного, соціального та культурного життя приймаючої громади, водночас розуміючи та поважаючи ситуацію, у якій опинилися біженці та їхнє культурне походження.

У Резолюції 2238(2018) «[Радикалізація спільнот мігрантів і діаспори в Європі](#)» [6] Парламентська асамблея закликає держави-члени та спостерігачі Ради Європи планувати політику, яка не дозволить радикалізуватися мігрантам, а також запобігати радикалізації через політику освіти та соціальної інтеграції, зокрема сприяти програмам соціальної інтеграції, які дозволяють мігрантам зберегти свою різноманітну культурну ідентичність і зменшити свою вразливість до радикалізації.

У Резолюції ПАРЄ 2220(2018) «[Інтеграція, розширення можливостей і захист дітей-мігрантів через обов'язкову освіту](#)» [7] закликає держави-члени забезпечувати доступну для дітей мігрантів початкову та середню освіту, для чого передбачити у бюджеті міністерства освіти спеціалізовану підготовку вчителів; не робити різниці між дітьми відповідно до їхнього статусу притулку для освітніх цілей; заохочувати всіх дітей відвідувати середню школу до 18 років; надавати повну та зрозумілу інформацію про освітні можливості дітей та про обов'язки батьків; допомагати неповнолітнім без супроводу дорослих реалізувати освітні можливості; враховувати особливості освіти дітей, які проживають у центрах і таборах для біженців; вирішувати інфраструктурні проблеми, які є однією з головних перешкод для досягнення високого рівня охоплення дітей біженців та мігрантів тощо.

Серед актів Комітету Міністрів Ради Європи слід насамперед згадати Рекомендацію щодо міжкультурної інтеграції CM/Rec(2015)1 [8], у якій визначається модельна стратегія міжкультурної інтеграції на національному рівні. Комітет Міністрів рекомендує урядам держав-членів: взяти до відома посібник «Міжкультурне місто крок за кроком: практичний посібник із застосування міської моделі міжкультурної інтеграції» та сприяти його поширенню, у тому числі шляхом перекладу на їх офіційні мови; довести міську модель міжкультурної інтеграції та інструменти, які були розроблені для сприяння її реалізації та вимірювання її впливу, до

відома місцевих і регіональних органів влади, а також відповідних національних, регіональних і місцевих установ, організацій і мереж, через відповідні національні канали; заохочувати в рамках своїх повноважень впровадження міської моделі міжкультурної інтеграції на місцевому рівні та підтримувати створення міських мереж для обміну досвідом і навчанням у цьому відношенні; брати до уваги міську модель міжкультурної інтеграції під час перегляду та подальшого розвитку національної політики інтеграції мігрантів або політики міжкультурного діалогу та управління різноманітністю.

У Рекомендації Комітету Міністрів CM/Rec(2022)10 щодо багаторівневої політики та управління для міжкультурної інтеграції [9] державам-членам рекомендується вживати необхідних заходів для реалізації підходу міжкультурної інтеграції. У додатку до рекомендації надається визначення поняття «міжкультурна інтеграція» – це результат набору стратегій, спрямованих на те, щоб допомогти суспільству скористатися потенціалом різноманітності та керувати його складністю, враховуючи соціальні, економічні та демографічні ситуації разом із загальними цілями єдності, стабільності та процвітання, а також створити умови для забезпечення рівного доступу до можливостей для мігрантів щодо інтеграції до правового, соціального, економічного та культурного контексту в країні їхнього проживання. Відповідно, модель «міжкультурної інтеграції» потребує цілісного підходу, який може керувати скоординованою та довгостроковою політикою в усіх сферах і на всіх рівнях управління з метою просування та забезпечення рівності для всіх членів суспільства, сприяння загальному плюралістичному почуттю приналежності через цінування різноманітності та зміцнення соціальної довіри,

Окрім статутних органів Ради Європи питаннями, пов'язаними з міграцією займаються створені Комітетом Міністрів керівні комітети.

Керівний комітет з питань боротьби з дискримінацією, різноманітності та інклюзії (CDADI) керує міжурядовою роботою Ради Європи щодо просування рівності для всіх і побудови більш інклюзивних суспільств, які пропонують адекватний захист від дискримінації й ненависті та де поважається різноманітність. Наприклад, за результатами впровадження запропонованих рекомендацією CM/Rec(2015)1 положень у 2021 році Керівний комітет з питань антидискримінації, різноманітності та інклюзивності (CDADI) склав Оглядний звіт [10]. У звіті зазначається, що держави-члени Ради Європи у цілому у своїй політиці враховують цей документ, проте відмічається недостатність таких зусиль.

Комітет експертів з міжкультурної інтеграції мігрантів (ADI-INT) допомагає CDADI у керуванні міжурядовою роботою Ради Європи щодо «сприяння рівності для всіх і побудови більш інклюзивних суспільств, пропонуючи ефективний захист від дискримінації та ненависті та де поважається різноманітність». ADI-INT доручено виконати такі результати:

а) розробити програму розбудови потенціалу та інструменти для інтеграції мігрантів, які підтримують впровадження Рекомендації СМ/Rec(2022)10; б) Техніко-економічне обґрунтування та можливий новий законодавчий та/або порівняльний інструмент щодо комплексних стратегій інклюзії.

Діяльність Ради Європи передбачає не лише розробку рекомендацій для держав-членів, але й узгодження політики, яку провадять держави. Зокрема у контексті дослідженого питання слід назвати План дій щодо захисту вразливих осіб у контексті міграції та притулку в Європі (2021-2025 рр.) [11]. План дій містить стратегії реагування на поточну міграційну кризу конкретними діями, у ньому містяться ноу-хау й досвід, які можуть бути швидко задіяні. План враховує потреби та побажання кожної держави-члена відповідно до мандату Ради Європи та в умовах нинішньої кризи та доповнює поточні зусилля інших міжнародних організацій і передбачає елементи сталості та відповідальності з боку відповідних органів влади.

У сфері міграції Рада Європи реалізовувала декілька програм щодо інтеграції мігрантів, серед яких слід назвати: 1) багаторічний проєкт «Мовна інтеграція дорослих мігрантів (LIAM)»; 2) новий проєкт «Мовна інтеграція дітей мігрантів/біженців» (TOOLKID) адаптований для дітей на основі програми для дорослих мігрантів; 3) програма «Побудова майбутнього, обмін передовим досвідом: Перехід дітей-мігрантів до дорослого життя», основний акцент робиться на Рекомендації Комітету Міністрів СМ/Rec(2019)4 щодо підтримки молодих біженців при переході до дорослого життя; Рекомендації Комітету Міністрів СМ/Rec(2007)9 щодо життєвих проєктів для неповнолітніх мігрантів без супроводу дорослих; 4) «Регіональні мережі міжкультурної інтеграції на Кіпрі» – передбачає розробку та впровадження інтеграційної політики у низці сфер, включаючи участь, громадянство, освіту, культурне та соціальне життя, міське планування, бізнес та ринок праці; 5) «Посилення захисту прав людини мігрантів та жертв торгівлі людьми в Туреччині – міграційний компонент».

Підсумовуючи, слід зазначити, що завдяки діяльності Ради Європи відбувається узгодження підходів до міграційної політики держав-членів. Слід погодитися із Л. Фалалєєвою, що «багатогранна діяльність РЄ формує новий політикоправовий вимір європейського континенту, забезпечуючи збереження самобутності європейської цивілізації» [3, С. 58]. Інтеграція мігрантів розглядається Радою Європи як важливий напрям, що сприятиме додержанню прав людини, формуванню толерантного суспільства. Діяльність Ради Європи у питаннях інтеграції мігрантів здійснюється на підставі статутних завдань організації. Здійснюється шляхом міжпарламентського діалогу та підготовкою відповідних резолюцій Парламентською асамблеєю, що містить загальні завдання інтеграції мігрантів у суспільство приймаючої країни; узгодженням підходів до міграційної політики державами-членами та розробці відповідних рекомендацій Комітетом Міністрів, що містить конкретні дії. Для узгодження і реалізації складних питань міграційної політики Рада Європи

створює спеціальні керівні комітети, мандат яких як правило, передбачає розробку та планування заходів зокрема й щодо інтеграції мігрантів. Слід відмітити, що усі ухвалені щодо інтеграції мігрантів документи Ради Європи не є обов'язковими для держав-членів, проте на засадах щирої співпраці вони повинні прагнути реалізовувати розроблені у межах Ради Європи стандарти у цій сфері.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Статут Ради Європи.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001#Text
2. Серова І.І. Регулювання міграційних процесів на рівні Ради Європи: актуальні напрямки та шляхи розвитку. Право і суспільство. 2012. № 2. С. 64–68. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2012/2_2012/14.pdf
3. Фалалеева Л. Рада Європи та Європейський Союз: особливості правового статусу, узгодження стандартів правозахисту. Вісник КНУ Міжнародні відносини. 2018. № 47–48. С. 55–65.
URL: <http://journals.iir.edu.ua/index.php/knu/article/view/3585>
4. Інтеграція. *Словник.UA. Портал української мови та культури.*
URL: <https://slovnuk.ua/index.php?swrd=інтеграція>
5. Resolution PACE 2176(2017) Integration of refugees in times of critical pressure: learning from recent experience and examples of best practice.
URL: <https://pace.coe.int/en/files/23966>.
6. Resolution PACE 2238(2018) Radicalisation of migrants and diaspora communities in Europe. URL: <https://pace.coe.int/en/files/25155>.
7. Resolution PACE 2220(2018) Integration, empowerment and protection of migrant children through compulsory education.
URL: <https://pace.coe.int/en/files/24766>
8. Recommendation CM/Rec(2015)1 of the Committee of Ministers to member States on intercultural integration.
URL: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805c471f.
9. Recommendation [CM/Rec\(2022\)10](#) of the Committee of Ministers to member States on multilevel policies and governance for intercultural integration.
URL: https://search.coe.int/cm/pages/result_details.aspx?objectid=0900001680a6170e.
10. Implementation of Recommendation CM/Rec(2015)1 of the Committee of Ministers to Member States on Intercultural Integration: Review Report. CDADI(2021)5. URL: <https://rm.coe.int/implementation-of-recommendation-cm-rec-2015-1-of-the-committee-of-min/1680a170a8>.
11. Council of Europe Action Plan on Protecting Vulnerable Persons in the Context of Migration and Asylum in Europe (2021-2025).
URL: https://search.coe.int/cm/pages/result_details.aspx?objectid=0900001680a25afd.